

Til
Klima- og miljødepartementet

Fra
Norges Døveforbund (NDF)

Oslo 30.01.19

Kulturminnepolitikk for døve/hørselshemmede og tegnspråkbrukere

Norges Døveforbund (NDF) takker for mulighet til å komme med innspill til kulturminnepolitikken. Vi har tre punkter som vi ønsker å ta opp:

1. Norsk tegnspråk som en del av UNESCO's Intangible Cultural Heritage Foundation
2. Døves Kulturdager
3. 'Rødbygget' i Trondheim

1. Norsk tegnspråk som en del av UNESCO's Intangible Cultural Heritage Foundation

Det er med stor glede vi ser at våre søsterorganisasjoner i Østerrike og Spania har fått sine lands tegnspråk anerkjent som immateriell kulturarv de siste årene. Med våre søsterorganisasjoner i Østerrike og Spania som eksempler til etterfølgelse, som med regjeringenes støtte har fått sine respektive tegnspråk anerkjent på UNESCO's liste, ser vi nå en mulighet til å oppnå det samme, nemlig finansiell støtte og andre virkemidler til å bevare, konservere og videreutvikle norsk tegnspråk. Ved å anerkjenne norsk tegnspråk i UNESCO's fond vil Norge i tillegg få en særegen mulighet til å bli første land ut som en pioner i en nordeuropeisk kontekst for tegnspråkbrukere, og legge grunnlag for ytterligere samarbeid og nettverksaktiviteter på tvers av landegrensene.

Norsk tegnspråk (NTS) er et tegnspråk som snakkes av døve og hørselshemmede i Norge. Som alle andre språk og kulturobjekter, knyttes det identitetsfølelse, kulturforståelse og tradisjoner til dette språket. NTS er morsmålet- førstespråket for døve og hørselshemmede og hørende barn av døve i Norge (KODA/CODA) og kan derfor sies å være en uunnværlig del av det norske tegnspråkmiljøets sosiokulturelle grunnlag. Stortingsmelding nr. 35 (2007-2008), «*Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*» har slått fast at norsk tegnspråk «... har ein grunnleggjande verdi i seg sjølv, mellom anna som identitetsmerke og ekte kulturuttrykk for ein språklig minoritet i det norske samfunnet.» (s. 233). Den samme meldingen antar at det finnes 16.500 tegnspråkbrukere, et tall som er svært forsiktig anslått. Av disse anslår man minst 5.000 døve og hørselshemmede morsmåls og førstespråksbrukere. Det er grunn til å tro at det totale antallet tegnspråkbrukere er om lag 25.000-30.000. Dette inkluderer hørende familiemedlemmer og andre yrkesaktive som på ulike måter tar del i tegnspråkmiljøet.

Tegnspråkforskerne er enige om at norsk tegnspråk har eksistert like lenge som norsk talespråk. De første skriftlige kilder vi har om det moderne tegnspråket er knyttet til opprettelsen av en døveskole i Trondheim i 1825. Opp gjennom tidene har språket blitt kultivert og videreført gjennom generasjoner, blant annet via døveskolene, døveforeningene, tegnspråkteater og familiene som inkluderer døve personer.

. NTS har geografiske varianter i tilknytting til de gamle døveskolene, med nedleggelsen av disse er det en bekymring for at dialektene skal forsvinne. NTS vil da miste sitt mangfold og bli mer ensrettet, og med dette føre til tap av en verdens- og kulturarv om noe ikke aktivt gjøres.

2. Døves kulturdager

Siden 1967 har det i Norge blitt arrangert Døves Kulturdager (de første årene kalt «De Unge Døves Kulturdager») der døve møtes for å bruke sitt morsmål og førstespråk, nemlig norsk tegnspråk. Døves

kulturdager er en årlig tegnspråklig møteplass som går på omgang fra by til by. Her er det mange kulturelle aktiviteter av forskjellige typer, bl.a amatørteateroppsetninger, filmfremvisninger, quizer, foredrag, foto og maleriutstillinger, stands der majoritetstilbydere av forskjellige tilbud til døve og hørselshemmede kommer i kontakt med brukerne. Fremmedspråksinnlærere får praktisert og bedret sine språkferdigheter og kulturkunnskap på tegnspråk. Døves kulturdager samler mellom 400-800 tegnspråkbrukere hvert år, og finner som oftest sted på høsten. Kulturdagene har blitt arrangert av døveforeningene på omgang. De siste årene er de blitt arrangert i Sandefjord i 2015, Stavanger i 2016, Bergen i 2017, Oslo i 2018 og i 2019 står Brumunddal for tur. Døves kulturdager lever i beste velgående, men NDF har merket at det blir vanskeligere og vanskeligere å få døveforeninger til å arrangere. De siste årene har Døves kulturdager med få unntak blitt arrangert av de største døveforeningene. Det er for eksempel ingen som påtar seg ansvar for Døves Kulturdager i 2020 og 2021. En slik arrangement er ressurskrevende for de minste døveforeningene, og de større døveforeningene ønsker at også de mindre døveforeningene skal bidra. Ikke minst fordi det er ønskelig med en større geografisk spredning av arrangementet slik det opprinnelig var. Samtidig ser vi at publikum har blitt mer krevende. Publikum ønsker et bredere program og kvalitetsmessige høyere enn tidligere, noe som i seg selv er bra, men tilsvarende utfordrende for døveforeningene å innfri. Norges Døveforbund har gjort forsøk på å møte publikums krav og døveforeningenes vegring mot å påta seg arrangementet ved å etablere et aksjeselskap, kalt TegnEvent AS. Utfordringen er imidlertid å få finansiell støtte. Vi ønsker at Døves kulturdagene skal bestå som et årlig arrangement, og bli fredet slik at vi sikrer og videreutvikler Norges tegnspråk. Dette er spesielt viktig i en tid der norsk tegnspråk er truet av at det blir stadig færre førstespråkbrukere.

3. Rødbygget

Dette vakre bygget i Bispegata 9B, 7012 Trondheim var Trondheims første nygotiske bygning, tegnet av arkitekt Chr. H. Grosch, som også tegnet universitetet i Oslo. Bygningen er kjent som 'Rødbygget,' sto ferdig i 1855 og ble tatt i bruk som døveskole samme år. Det har vært døveskole helt fram til 1991 da skolen ble flyttet til Heimdal. Man kan si at norsk tegnspråk og kultur sitt arnested kommer herfra da Andreas Christian Møller, skolens døve grunnlegger; samlet norske døve sammen til undervisning. Rødbygget huser i dag et døvehistorisk museum i en del av bygget. Dette er et unikt kulturhistorisk minne. Stortingsmelding nr. 35 (2007-2008), «*Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*» anerkjente norsk tegnspråk som en norsk kulturarv som skal ha en spesiell beskyttelse. Rødbygget var viktig for utviklingen av tegnspråket. Rødbygget står alene om å ha utviklet en av norsk tegnspråks viktigste dialekt, nemlig trønderdialekten. Vi ønsker at bygningen skal bli fredet som en unik del av norsk og tegnspråklig kulturarv.

Med vennlig hilsen

Norges Døveforbund

Generalsekretær
Petter Noddeland (sign)

Prosjektkoordinator
Arash Bagharzadeh (sign)

